

**'שובו בנים שובבים'**

1. ירמיהו ג, פס' יד ופס' כב.

**2. תוספתא מסכת יומא (כיפורים) פרק ד, הלכות ו-ח:**

(ו) ר' ישמעאל אומ' ארבעה חלוקי כפרה הן עבר על מצות עשה ועשה תשובה אין זו ממקומו עד שמוחלין לו שני 'שובו בנים שובבים ארפא משובתם'.

(ז) עבר על מצות לא תעשה ועשה תשוב' תשובה תולה ויום הכפורים מכפר שני' כי ביום הזה יכפר עליכם וגו'.

(ח) עבר על כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה ויום הכפורים תולין ויסורין שבשאר ימות השנה ממרקין שני' ופקדתי בשבט פשעם וגו' אבל מי שנתחלל בו שם שמים מזיד ועשה תשובה אין בה לא בתשובה לתלות ולא ביום הכפורים לכפר אלא תשובה ויום הכפורים מכפרין שלישי וייסורין מכפרין שלישי ומיתה ממרקת עם הייסורין ועל זה נאמ' 'אם יכופר העון הזה וגו' מלמד שיום מיתה ממרק'.

**3. תוספתא מסכת דמאי, פרק ב, הלכות ה-ט**

(ה) עם הארץ שקבל עליו כל דברי חבירות חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו [גר שקיבל עליו כל דברי תורה חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו] ר' יוסה בי ר' יהודה או' אפי' דבר קטן מדקדוקי סופרים

(ו) כהן שקבל עליו כל (מתנות) עבודות כהונה חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו

(ז) בן לוי שקבל עליו כל עבודות לוייה חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו שנאמר ...

(ט) וכולן שחזרו בהן אין מקבלין אותן עולמית דברי ר' מאיר ר' יהודה או' חזרו בפרהסיא מקבלין אותן במטמורנית אין מקבלין אותן ר' שמעון ור' יהושע בן קרחא או' (מדין) בין כך ובין כך מקבלין שני שובו בנים שובבים.

**4. ספרי במדבר, פרשת נשא, פיסקא מב**

כתוב אחד אומר 'שובו בנים שובבים' (יר' ג, כב) וכתוב אחד אומר 'אם ישוב ולא ישוב' (שם ח, ד) כיצד יתקיימו שני מקראות הללו, עד שלא נחתם גזר דין- 'שובו בנים שובבים', משנתחתם גזר דין- 'אם ישוב ולא ישוב'.

**5. פסיקתא דרב כהנא, דברי ירמיהו, פסקה יג**

א"ר יונתן: שלש שנים ומחצה עשת השכינה שרויה בהר הזתים ומכרזת שלש פעמי' בכל יום ואומרת 'שובו בנים שובבים ארפא משובתיכם' (יר' ג: כב), וכיון שלא חזרו התחילה השכינה פורחת באויר ואומ' את הפסוק הזה, 'אלך ואשובה אל מקומי עד אשר יאשמו ובקשו פני בצר להם ישחרונני' (הושע ה: טו).

**6. מדרש תהלים (בובר) מזמור י**

משל לשיירא שהיתה מהלכת בדרך, כיון שחשכה לה, באה אצל הבורגנין, אמר לה הבורגנין הכנס לי לבורגן, מפני חיות רעות, ומפני הלסטים, אמרה לו השיירא אין דרכי ליכנס לבורגני, כיון שהלך בא עליו אישון לילה ואפלה, חזר ובא אצל הבורגנין, והיה צועק ומבקש עליו שיפתח לו, אמר ליה הבורגנין אין דרכו של בורגנין להפתח בלילה, ואין דרכו של בורגנין לקבל בשעה זאת, בשעה שבקשתי לא רצית, ועכשיו אין אני יכול לפתוח לך, כך אמר להם הקב"ה לישראל, 'שובו בנים שובבים' (יר' ג, יד/כב), 'דרשו ה' בהמצאו' (יש' נה, ו), ואין אחד מהן מבקש לשוב, אמר הקב"ה: אלכה ואשובה אל מקומי הראשון (הושע ב, ט/ה, טו), כיון שנמסרו למלכיות ולאומות, הם צועקים למה ה' תעמוד ברחוק, אמר להם הקב"ה כשבקשתי מכם לא קבלתם, עכשיו שאתם מבקשים ממני איני שומע לכם.

בבלי חגיגה דף יד ע"ב-טו ע"ב

תנו רבנן: ארבעה נכנסו בפרדס, ואלו הן: בן עזאי, ובן זומא, אחר, ורבי עקיבא. אמר להם רבי עקיבא: כשאתם מגיעין אצל אבני שיש טהור אל תאמרו מים מים! משום שנאמר 'דובר שקרים לא יכון לנגד עיני'. בן עזאי הציץ ומת, עליו הכתוב אומר 'יקר בעיני ה' המותה לחסידי'. בן זומא הציץ ונפגע, ועליו הכתוב אומר 'דבש מצאת אכל דידך פן תשבענו והקאתו'. אחר קיצץ בנטיעות. רבי עקיבא יצא בשלום. [...]

אחר קיצץ בנטיעות, עליו הכתוב אומר 'אל תתן את פיך לחטיא את בשרך' (קהלת ה). מאי היא? חזא מיטטרון דאתיהבא ליה רשותא למיתב למיכתב זכוותא דישראל, אמר: גמירא דלמעלה לא הוי לא ישיבה ולא תחרות ולא עורף ולא עיפוי, שמא חס ושלום שתי רשויות הן. אפקוהו למיטטרון ומחיוהו שיתין פולסי דנורא. אמרו ליה: מאי טעמא כי חזיתיה לא קמת מקמיה? איתיהיבא ליה רשותא למימחזק זכוותא דאחר, יצתה בת קול ואמרה "שובו בנים שובבים" - חוץ מאחר.

אמר: הואיל ואיטריד ההוא גברא מההוא עלמא ליפוק ליתנהי בהאי עלמא. נפק אחר לתרבות רעה. נפק אשכח זונה, תבעה. אמרה ליה: ולא אלישע בן אבויה את? - עקר פוגלא ממישרא בשבת ויהב לה. אמרה: אחר הוא.

שאל אחר את רבי מאיר לאחר שיצא לתרבות רעה, אמר ליה: מאי דכתיב 'גם את זה לעמת זה עשה האלהים' (קהלת ז)? - אמר לו: כל מה שברא הקדוש ברוך הוא - ברא כנגדו, ברא הרים - ברא גבעות, ברא ימים - ברא נהרות. אמר לו: רבי עקיבא רבך לא אמר כך, אלא: ברא צדיקים - ברא רשעים, ברא גן עדן - ברא גיהנם. כל אחד ואחד יש לו שני חלקים, אחד בגן עדן ואחד בגיהנם, זכה צדיק - נטל חלקו וחלק חברו בגן עדן, נתחייב רשע - נטל חלקו וחלק חברו בגיהנם. אמר רב משרשיא: מאי קראה? גבי צדיקים כתיב 'לכן בארצם משנה יירשו' (יש' סא). גבי רשעים כתיב 'ומשנה שברון שברם' (יר' יז).

שאל אחר את רבי מאיר לאחר שיצא לתרבות רעה: מאי דכתיב 'לא יערכנה זהב וזכוכית ותמורתה כלי פז' (איוב כח) - אמר לו: אלו דברי תורה, שקשין לקנותן ככלי זהב וכלי פז, ונוחין לאבדן ככלי זכוכית. - אמר לו: רבי עקיבא רבך לא אמר כך, אלא: מה כלי זהב וכלי זכוכית, אף על פי שנשברו יש להם תקנה - אף תלמיד חכם, אף על פי שסרח יש לו תקנה. - אמר לו: אף אתה חזור בד'! - אמר לו: כבר שמעתי מאחורי הפרגוד: שובו בנים שובבים - חוץ מאחר.

תנו רבנן: מעשה באחר שהיה רוכב על הסוס בשבת, והיה רבי מאיר מהלך אחריו ללמוד תורה מפיו. אמר לו: מאיר, חזור לאחריך, שכבר שיערתי בעקבי סוסי עד כאן תחום שבת. אמר ליה: אף אתה חזור בד'. - אמר ליה: ולא כבר אמרתי לך: כבר שמעתי מאחורי הפרגוד שובו בנים שובבים - חוץ מאחר. תקפיה, עייליה לבי מדרשא. אמר ליה לינוקא: פסוק לי פסוק! אמר לו: 'אין שלום אמר ה' לרשעים' (יש' מת). עייליה לבי כנישתא אחריתי, אמר ליה לינוקא: פסוק לי פסוק! אמר לו: 'כי אם תכבסי בנתר ותרבי לך ברית נכתם עונך לפני' (יר' ב). עייליה לבי כנישתא אחריתי, אמר ליה לינוקא: פסוק לי פסוק! אמר ליה 'ואת שדוד מה תעשי כי תלבשי שני כי תעדי עדי זהב כי תקרעי בפרך עיניך לשוא תתיפי וגו'' (יר' ד). עייליה לבי כנישתא אחריתי, עד דעייליה לתליסר בי כנישתא, כולהו פסקו ליה כי האי גוונא. לבתרא אמר ליה: פסוק לי פסוק! - אמר ליה: 'ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חקי וגו'' (תה' ט). ההוא ינוקא הוה מגמגם בלישניה, אשתמע כמה דאמר ליה ולאלישע אמר אלהים. איכא דאמרי: סכינא הוה בהדיה וקרעיה, ושדריה לתליסר בי כנישתא. ואיכא דאמרי, אמר: אי הואי בידי סכינא - הוה קרענא ליה.

כי נח נפשיה דאחר אמרי: לא מידן לידייניה, ולא לעלמא דאתי ליתי. לא מידן לידייניה - משום דעסק באורייתא, ולא לעלמא דאתי ליתי - משום דחטא. אמר רבי מאיר: מוטב דלידייניה וליתי לעלמא דאתי, מתי אמות ואעלה עשן מקברו. כי נח נפשיה דרבי מאיר סליק קוטרא מקבריה דאחר. אמר רבי יוחנן: גבורתא למיקלא רביה? חד הוה בינא ולא מצינן לאצוליה. אי נקטיה ביד - מאן מרמי ליה, מאן? אמר: מתי אמות ואכבה עשן מקברו! כי נח נפשיה דרבי יוחנן - פסק קוטרא מקבריה דאחר. פתח עליה ההוא ספדנא: אפילו שומר הפתח לא עמד לפניך, רבינו.

ירושלמי חגיגה פרק ב (מתורגם מארמית)

ארבעה נכנסו לפרדס אחד הציץ ומת אחד הציץ ונפגע אחד הציץ וקיצץ בנטיעות אחד נכנס בשלום ויצא בשלום בן עזאי הציץ ונפגע עליו הכתוב אומר [משלי כה טז] 'דבש מצאת אכול דייך' בן זומא הציץ ומת עליו הכתוב אומר [תה' קטז טו] 'יקר בעיני ה' המותה לחסידי' אחר הציץ וקיצץ בנטיעות, מני אחר, אלישע בן אבויה, שהיה הורג רבי תורה.

אמרו: כל תלמיד שהיה רואה אותו לומד תורה היה הורגו, ולא עוד אלא שהיה נכנס לבית הוועד והיה רואה ילדים לפני הספר, היה אומר: מה אלו יושבים ועושים כאן, זה אומנותו בנאי, זה אומנותו נגר, זה אומנותו צייד, זה אומנותו חייט, וכיון שהיו שומעים כך היו עוזבים והולכים להם. [...]

ר' מאיר היה יושב ודורש בבית המדרש של טבריה. עבר אלישע רבו רכוב על סוס ביום השבת. באו ואמרו לו הרי רבך בחוץ, פסק מן הדרשה ויצא אליו. אמר לו: מה הייתה דורש היום? אמר לו: 'וה' ברך את אחרית איוב מראשיתו'. אמר לו: ומה פתחת בו? א"ל: 'ויוסף ה' את כל אשר לאיוב למשנה' - שכפל לו את כל ממונו. א"ל - ווי לאובדים ואינם נמצאים, עקיבא רבך לא היה דורש כך, אלא 'וה' ברך את אחרית איוב מראשיתו' - בזכות מצות ומעשים טובים שהיה בידו מראשיתו.

א"ל: ומה היית דורש עוד? א"ל: 'טוב אחרית דבר מראשיתו'. א"ל: ומה פתחת בו? א"ל: לאדם שהוליד בנים בנערותו ומתו ובזקנותו נתקיימו, הוי טוב אחרית דבר מראשיתו, לאדם שעשה סחורה בילדותו והפסיד ובזקנותו ונשתכר, הוי טוב אחרית דבר מראשיתו, לאדם שלמד תורה בנערותו ושכחה ובזקנותו וקיימה, הוי טוב אחרית דבר מראשיתו. א"ל: ווי לאובדים ואינם נמצאים, עקיבא רבך לא היה דורש כך, אלא אלא 'טוב אחרית דבר מראשיתו' - בזמן שהוא טוב מראשיתו.

ובי היה המעשה: אבויה אבא מגדולי ירושלים היה, ביום שבא למוהליני קרא לכל גדולי ירושלים והושיבן בבית אחד, ולרבי אליעזר ולר' יהושע בבית אחד, משאכלו ושתו היו מטפחים ומרקדים, א"ר אליעזר לר' יהושע: עד שהם עסוקים בשלהם נעסוק אנו בשלנו, וישבו ונתעסקו בדברי תורה, מן התורה לנביאים ומן הנביאים לכתובים, וירדה אש מן השמים והקיפה אותם. אמר להם אבויה: רבותיי מה באתם לשרוף את ביתי עלי, אמרו לו: חס ושלום, אלא יושבין היינו וחוזרין בדברי תורה, מן התורה לנביאים ומן הנביאים לכתובים והיו הדברים שמחים כנתינתן מסיני, והיתה האש מלחכת אותן כלחכתן מסיני, ועיקר נתינתן לא ניתנו אלא באש 'וההר בוער באש עד לב השמים'. אמר להן אבויה אבא: רבותיי אם כך היא כוחה של תורה, אם נתקיים לי בן הזה לתורה אני מפרישו. לפי שלא היתה כוונתו לשם שמים לפיכך לא נתקיימה באותו האיש.

א"ל ומה עוד היית דורש? א"ל: 'לא יערכנה זהב וזכוכית'. א"ל: ומה פתחת בו? א"ל: דברי תורה קשין לקנות ככלי זהב ונוחין לאבד ככלי זכוכית. ומה כלי זהב וכלי זכוכית אם נשתברו יכול הוא לחזור ולעשותן כלים כמו שהיו, אף תלמיד חכם ששכח תלמודו יכול הוא לחזור וללמדו כתחילה. א"ל: דייך מאיר, עד כאן תחום שבת. א"ל: מהיכן אתה יודע? אל: מטלפי סוסי שהייתי מונה והולך אלפיים אמה. א"ל: וכל החכמה הזו יש בך ואין אתה חוזר בך? א"ל: אינני יכול. א"ל למה? א"ל: שפעם אחת הייתי עובר לפני בית קודש הקדשים רכוב על סוסי ביה"כ שחל להיות בשבת, ושמעתי בת קול יוצאה מבית קודש הקדשים, ואומרת 'שובו בנים חוץ מאלישע בן אבויה, שידע כחי ומרד בי'.

וכל זה מהיכן בא לו? אלא פעם אחת היה יושב ושונה בבקעת גינוסר, וראה אדם אחד עולה לראש הדקל ונוטל אם על הבנים. וירד משם בשלום. למחר ראה אדם אחר שעלה לראש הדקל ונטל את הבנים ושילח את האם, וירד משם והכישו נחש ומת. אמר: כתיב 'שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך והארכת ימים' היכן היא טובתו של זה? היכן היא אריכות ימיו של זה? ולא היה יודע שדרשה ר' יעקב לפני ממונו, 'למען ייטב לך' - לעולם הבא שכולו טוב, 'והארכת ימים' - לעתיד שכולו ארוך.

ויש אומרים: ע"י שראה לשונו של ר' יהודה הנחתום נתון בפי הכלב שותת דם, אמר: זו תורה וזו שכרה? זהו הלשון שהיה מוציא דברי תורה כתיקנו, זה הוא הלשון שהיה יגע בתורה כל ימיו, זו תורה וזו שכרה, דומה שאין מתן שכר ואין תחיית המתים.

ויש אומרים: אמו כשהיתה מעוברת בו היתה עוברת על בתי עבודה זרה והריחה מאותו המין, והיה אותו הריח מפעפע בגופה כארסו של נחש.

לאחר ימים חלה אלישע, באו ואמרו לר' מאיר: רבך גוסס, בא לבקרו ומצאו גוסס, א"ל: אין אתה חוזר בך? א"ל: ואם חוזרים, מתקבלים? א"ל: ולא כך כתוב 'תשב אנוש עד דכא' - עד דיכדוכה של נפש מקבלין. באותה שעה בכה אלישע ונפטר ומת, והיה ר"מ שמח בלבו ואומר דומה שמתוך תשובה נפטר ר'. כשקברו אותו ירדה האש מן השמים ושרפה את קברו [...]